

Zahrada je pokračováním domova

Krajinářská architektka **Jana Pyšková** propaguje zodpovědný přístup k řešení zahrad i veřejného prostoru. Při navrhování sází na lokální materiály a respekt k místu.

JANA PYŠKOVÁ

Krajinářská architektka vystudovala zahradnictví v Lednici na Moravě (dnešní Mendelova univerzita v Brně). Pracuje samostatně i v týmech, projektuje soukromé zahrady i veřejný prostor (parks, zahrady škol, nemocnic, ústavů i soukromých firem). Navrhovala okolí pražských hotelů Marriott a Four Seasons, podílela se např. na projektu zahrady u vily Františka Langera v Praze, nemocnice v Ústí nad Labem, obnově parku v Červeném Poříčí či revitalizaci parku Židovské Pece v Praze. Získala řadu ocenění – Zahrada roku 2012 za projekt Sněženka, Nejkrásnější zahrada Litoměřice za expozici Deštové zahrady 2016.
www.janapyskova.cz

Dobry příklad táhne. Platí to i pro zahrady? Určitě. Když má

někdo hezkou zahradu, inspiruje ostatní a také daleko víc touží po pěkném veřejném prostoru a naopak. Pokud jsou na vesnici nebo ve městě hezky upravené veřejné prostory, lidé chtějí mít pěknou i svou zahradu. Aspoň v to věřím. Vše se navzájem ovlivňuje.

Máme v Česku inspirativní veřejné prostory?

Samozřejmě. Podíváte-li se třeba na projekt Zelená stuha, kde se oceňují obce, které se příkladně starají o zeleň, příklady tam rozhodně najdete. Hodně samozřejmě záleží na obci, jak k veřejnému prostoru přistupuje. Nedávno jsem byla v Klecanech u Prahy a byla jsem nadšená. V obci bydlí krajinářská architektka a lidem na radnici došlo, že je dobré dávat jí práci, protože jí na výsledku logicky bude hodně záležet. Veřejná prostranství se tam díky tomu postupně nádherně mění.

Skvělé je, že současné trendy jsou pozitivní. Patří k nim přírodnější zahrady, kde se pěstují i jedlé rostliny, a lidé trochu méně bazírují například na dokonalém chemickém trávníku. A také se leckde začínají více sázet stromy.

Proč z českých zahrad zmizely?

Zatímco kytky máme všichni rádi, stromy jsou problematické. Lidé je na jednu stranu milují, chtějí se scházet a parkovat v jejich stínu, ale zároveň z nich na auta padají větve, shazují listy, stíní... Lidé prostě nechtějí hrbat listy. Je zajímavé

tento fenomén pozorovat. Když jedete českou krajinou a vidíte nějakou obec z nadhledu, stará část je plná stromů, zatímco v nové je sem tam nějaký.

Ale i tady platí, že jsou v tomto směru obrovské rozdíly a záleží na radnici, jak je sebevědomá a zda dá developerům podmínky, bez nichž jim nepovolí stavět. Třeba v Říčanech díky dobrému starostovi už při stavbě ulic v nových čtvrtích museli hned vysazovat stromy. Když se tam teď lidé procházejí, netrápí se vedrem, je tam stín.

Jaký trend byl v minulosti naopak špatný?

Nemám ráda zahrady, kde je vidět, že majitelé nechtějí hrbat listy. Všechny rostliny jsou stálezelené, jsou tam jehličnany všech možných barev a tvarů a dokonalý chemický trávník. Hodně se to dělo na začátku 90. let, kdy jsme měli touhu dohnat luxusní zahradní architekturu, kterou jsme si tady neužili. Také jsem si tím prošla, chtěla jsem mít na zahradách super trávník, projektovali jsme takové, které potřebovaly desítky kil hnojiv ročně plus neobvyklé doplňky – třeba nerezové prvky. Ale už to nedělám.

Jaké zahrady navrhujete dnes?

Takové, kde je přirozená vyrovnanost. Co nejvíc se přizpůsobují místu. Do jílovité půdy vybírám rostliny, které v ní mohou růst. Pracuji s finančními možnostmi klientů, ptám se, kolik času mohou zahradě věnovat, na co mají sílu a podobně. A hodně se snažím, aby měli na zahradách stromy a keře, jejichž plody jsou jedlé pro ně i pro ptáky. Ráda používám trvalky a pokouším se všude uplatňovat domácí typy keřů a kytěk.

Pozvolné přírodní břehy jezera jsou dobré nejen pro majitele zahrady, ale i pro zvířata. Kamennou „gondolu“ našla autorka s majitelkou a zahradníkem v lomu.

Co vám na českých zahradách vadí?

Už zmíněná stálezelenost. A mrzí mě, že lidé často mají hezkou zahradu, ale co je za plotem, berou tak, že už to není jejich. Chybou je také nekoncepčnost, když má někdo na zahradě zmatek, kýčovitě věci, jako jsou kamínkové plochy, na kterých

je sem tam nějaká rostlinka a celé to působí uměle.

V čem nejčastěji chybujeme při vytváření zahrad?

Chyby se často dělají z neznalosti. Lidé si neuvědomují, že si musí věci rozmyslet

dopředu a postupovat krok za krokem. Vysadí něco v jedné části zahrady, pak něco zcela jiného jinde, vznikají tak různorodé koutky působící zmateně a ještě si tím přidělávají práci. Nebo nerozumějí podmínkám, které doma mají, přivezou ze zahradního centra auto plné krásných rostlin a pak jsou smutní, že jim umírají. Když zasadíte rododendron do těžké jílovité půdy, nemá šanci na přežití.

Jak tomu předejít?

Chápu, že každý nemá na to zaplatit si zahradního architekta, ale my s kolegyní nabízíme také možnost jednorázové konzultace. Za relativně dosažitelnou cenu v hodnotě jedné lepší večere pro dva lidi jim přinese spoustu užítku. Na místě si hodně řekneme, dokážeme majitele zahrady zorientovat a pomůžeme jim ujasnit jejich záměry. Dost často se konzultace překlopí do projektu, kdy majitelé našich služeb využijí kompletně.

Užitek a krása jedno jsou: terasa u bazénu je vlastně bylinkový záhon. Úložště na dřevu zároveň slouží jako pohledová clona.

TRENDEM JSOU PŘÍRODNĚJŠÍ ZAHRADY, KDE SE PĚSTUJÍ I JEDLÉ ROSTLINY A TROCHU MÉNĚ SE BAZÍRUJE NA DOKONALÉM CHEMICKÉM TRÁVNÍKU.

Práce na zahradě u vily Františka Langerera chráněné jako národní památka byla velkým dobrodružstvím a trochu krajinářskou archeologií.

Jak důležité je propojení interiéru domu s exteriérem?

Extrémně. Teď si trochu rýpnu do kolegů architektů – my se mnohdy dostaneme k projektu, kde jsou skvěle řešené návaznosti a propojení, ale nejhezčí místo zahrady není vidět z domu, protože je tam plná zeď bez oken a dveří. A to je velká škoda. Vždycky je důležité přemýšlet o tom, co je za zdmi, protože zahrada je pokračováním domova.

Pro mě je základ, že se přizpůsobíme podmínkám lokality a neprosazujeme na sílu naše nápady. A nejde jen o zahrady, ale i o veřejný prostor. Třeba zásadně odmítám používání rašeliny, protože se mi nelíbí exploatace rašeliníšť. Je důležité používat lokální materiály, pokoušet se zadržet co nejvíce vody a také recyklovat. Dříve jsme na zahradu dali krásnou novou dlažbu a stará se zlikvidovala, dnes se snažím využít každý původní prvek, nějak ho zkombinovat s něčím novým, nevyhazovat zbytečně. Opravujeme, využíváme původní materiály.

Sama jste kdysi na sídlišti u domu založila malou zahrádku. Inspirovali se jí lidé v okolí?

Šlo o veřejný prostor mezi vchodem a chodníkem a lidé se skutečně inspirovali. Na začátku jsem místo pod našimi okny upravila na své náklady, protože jsem nechtěla chodit po domě a přesvědčovat lidi, to je vždycky komplikované. A když se později na domě začaly opravovat izolace a všechno muselo pryč, přišel předseda samosprávy, že až opravy skončí, uděláme zahrádku na všech čtyřech plochách před domem. A inspirovali se i v sousedním paneláku.

Mění se česká sídliště v tomto směru, nebo je něco takového ojedinělé?

Jak kde. Někde je to výborné, jinde špatné. Je vidět snaha lidí udělat v rámci oprav paneláků třeba zelené střechy, zajistit, aby se zadržovala voda, aby vznikala místa, kde se lidé budou moci zastavit, sednout si, popovídat si. A jinde je to tragédie a bohužel i některé nové

developerské projekty, které se chlubí tím, že jsou zelené a udržitelné, jsou promarněnou šancí.

Špatně snáším třeba trend uzamčených rezidenčních bloků, v důsledku čehož se území stávají nepropustnými. Ale třeba ve vnitroblocích souboru rezidenčních domů v Holešovickém přístavu je cedulka, že jde o soukromý pozemek, zároveň je místo průchozí. Můžete otevřít vrátka, zavítat za sebou a projít na tramvaj, abyste nemusela domy složitě obcházet. A když si tam sednete s knížkou na lavičku, asi vám nikdo nic neřekne, ale chováte se jako na návštěvě, s respektem. A to je skvělé.

Co je podle vás největší slabinou veřejných prostor?

Nekoncepční způsob plánování a fenomén nejnižší ceny, který platí při výběru jak projektantů, tak především dodavatelů a firem na údržbu. Přitom by se mělo vybírat podle kvalifikačních předpokladů. To, co je nejlacinější, nemusí být nejlepší.

Krajina nemá hranice. V komplexu Rustonka v pražském Karlíně (hlavní architekt CMC architects) se povedlo propojit městskou divočinu Rohanského ostrova s veřejným prostorem mezi budovami.

Dá se to změnit?

Dá, systémem vzdělávání a profesionalizací úředníků, projektantů a dodavatelů, což už se pomalu děje. Přibývá vzdělávacích kurzů pro státní správu, kde se úředníci učí, jak správně vypisovat výběrová řízení, aby pak skutečně vybrali ty nejlepší včetně těch, kteří se starají o údržbu zeleně. Abyste třeba neměli skvěle navržený park, ale pak někdo keř neostříhal na „žárovku“, tedy do tvaru, kdy nemůže kvést ani plodit.

Proč je u nás často problém prosadit ve veřejném prostoru věci, které jsou v zahraničí běžné?

Protože každý má jiné zájmy a zadavatelé s tím neumějí pracovat. Někdo chce hřiště pro děti, jiný prostor pro běh, další vyžaduje hodně sezení na lavičkách, vše musíte uzpůsobit pro vozíčkáře, pro starší lidi... A nesmíte zapomínat na estetiku a kulturní hodnoty. Požadavků je skutečně mnoho. Je důležité různé

**NA JEDNU
STRANU LIDÉ
STROMY
MILUJÍ, CHTĚJÍ
SE SCHÁZET
A PARKOVAT
V JEJICH STÍNU,
ALE ZÁROVEŇ
Z NICH NA AUTA
PADAJÍ VĚTVE,
SHAZUJÍ LISTÍ,
STÍNÍ... LIDÉ
PROSTĚ NECHTĚJÍ
HRABAT LISTÍ.**

skupiny lidí vyslyšet, ale neznamená to, že se mají všechny jejich nároky slepě respektovat. Mnohdy to vede ke špatným koncům, což se stalo třeba v Petřínských sadech v Praze. Kvůli aktivismu se tam nepostavily záchody, které tam zoufale chybějí. Ustoupilo se totiž komunitě místních, kteří argumentovali, že si dojdou na toaletu domů.

Co jim na toaletách vadilo?

Že by tam lidé chodili na záchod. Výsledkem je, že chodí do keřů. Problém byl, že s komunitou místních se dopředu nikdo nebavil, začalo se plánovat, projektovat, a když se rozzlobili, tak se jim ustoupilo. Radnice tím vlastně ukázala, že si za svým záměrem nestojí, když ho nedokázala obhájit a prosadit.

Toalety ve veřejném prostoru obecně u nás chybějí, proč se nestavějí?

Je to místo náročné na údržbu. Potřebujete člověka, který tam několikrát

**JE DŮLEŽITÉ
POUŽÍVAT LOKÁLNÍ
MATERIÁLY,
POKOUŠET SE
ZADRŽET CO NEJVÍCE
VODY A RECYKLOVAT.
SNAŽÍM SE VYUŽÍT
KAŽDÝ PŮVODNÍ
PRVEK, ZKOMBINOVAT
HO S NĚČÍM NOVÝM,
NEVYHAZOVAT
ZBYTEČNĚ.**

denně půjde, vše zkontroluje a uklidí. Ale jsou pozitivní příklady, které ukazují, že to jde. Třeba ve Zlíně je park, o který se stará správce, je tam paní, která toalety udržuje, a protože je tam čisto, lidé se k místu chovají dobře. Jde to ale i jinak, my jsme například v rámci rekonstrukce parku Židovské pece v Praze 3 vymysleli, že tam bude kavárna dotovaná formou sníženého nájemného, a v ní budou toalety pro veřejnost.

Mají lidé výhrady i k některým druhům vegetace?

Nemají rádi keře. Já jsem tomu nikdy moc nerozuměla, ale profesor Stanislav Komárek mě upozornil, ať si uvědomím, jaké negativní konotace má slovo křovák nebo zákeřný, tak se nelze tomu odporu divit. Faktem je, že v parcích oproti minulosti výrazně ubylo keřů, které jsou důležité. Nabízejí útočiště ptákům a jiným živočichům, tvoří střední patro porostů, zachycují prach, odpařují vodu. Ale aby lidem keře nevadily, je potřeba se o ně starat. Musí být buď nízké a přehledné, nebo vyšší vyvětvené, protože jen tak se tam dá uklízet nepořádek a zároveň se nebojíte přepadení, protože se v nich nikdo neukryje.

Co by veřejné prostory obecně potřebovaly?

Větší péči i více investic do modernizace a údržby. Za covidu se ukázalo, jak moc jsou pro obyvatele důležité. Tehdy se pod náporu lidí ukázaly slabiny, mluvilo se o změnách, ale nic moc se nestalo. Myslím, že by bylo dobré si to připomenout a prosazovat daleko více financí pro veřejný prostor, aby nám v něm bylo dobře. ■

Předzahrádka u paneláku nemusí vypadat nudně.

Za důležité považuje Jana Pyšková postarat se i o bezprostřední okolí zahrady, neskončit s krásou za plotem.

Předzahrádka u paneláku s růžemi a trvalkami